

TURKISH
ACADEMIC
RESEARCH
REVIEW

TÜRK
AKADEMİK
ARAŞTIRMALAR
DERGİSİ

Rollo May Psikolojisinde Din ve Kişilik

Religion and Personality in Rollo May Psychology

Gülizar Beyza Gökkaya - Orhan Gürsu

Yüksek lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi ABD, gokkaya.byz@gmail.com
Orcid: 0000-0002-0155-8407

Doç. Dr. (Sorumlu Yazar), Akdeniz Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi ABD
orhangursu@akdeniz.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7478-371X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü-Article Type | Kitap İncelemesi / Book Review

Geliş Tarihi-Date Received | 14 Mayıs / May 2020

Kabul Tarihi-Date Accepted | 25 Haziran / June 2020

Yayın Tarihi-Date Published | 30 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu | Nisan – Mayıs – Haziran

Pub Date Season | April – May – June

Atıf/Cite as: Gökkaya, Gülizar Beyza-Gürsu Orhan, Rollo May Psikolojisinde Din ve Kişilik/Religion and Personality in Rollo May Psychology, Özer Çetin, İstanbul 2019, İz Yayıncılık, 1. Basım, 160 s., ISBN: 978-605-326-402-6.tarr: Turkish Academic Research Review, 5 (2), 313-318. doi: tarr.737201

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr>

Copyright © Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey. All rights reserved.

Rollo May Psikolojisinde Din ve Kişilik Religion and Personality in Rollo May Psychology

Gülizar Beyza Gökkyaya¹ – Orhan Gürsu²

Özer Çetin

İstanbul 2019, İz Yayıncılık,

1. Basım, 160 s., ISBN: 978-605-326-402-6

Rollo May, varoluşçu psikolojinin en önemli temsilcilerindedir. Aynı zamanda sanat, edebiyat, mitoloji, felsefe ve teoloji alanlarında çalışmalar yapmış, etki ve ilgi alanı oldukça geniş bir psikologtur. “Anksiyetenin Anlamı” (The Meaning of Anxiety), “Kendini Arayan İnsan” (Man’s Search for Himself), “Aşk ve İrade” (Love and Will), “Yaratma Cesareti” (The Courage to Create) isimli kitapları Amerika’da ve diğer ülkelerde oldukça ses getirmiştir (Özen,2012). May’in teoloji alanındaki ihtisası ve çok yönlü entelektüel kişiliği eserlerine de yansımıştır. Tanrı tasavvuru, dindarlık, din ve psikoloji ilişkisine dair konulara çalışmalarında yer vermesine rağmen; May’in bu alanla olan ilişkisi bugüne kadar detaylı bir şekilde incelenmemiştir.

Özer Çetin, İz Yayıncılık’tan çıkan, 2019 yılında ilk basımı gerçekleşen “Rollo May Psikolojisinde Din ve Kişilik” adlı kitabıyla, May’in din, dindarlık, kişilik ve psikoloji ilişkileri hakkındaki fikirlerini okuyucuya ulaştırmayı hedeflemektedir. May’in hem teoloji hem de psikoloji üzerine eğitim almış olması, bir dönem manevi danışman olarak çalışması, O’nu din ve psikoloji alanında değerli kılmaktadır. Kitabın; psikoloji, kişilik, din, varoluşçuluk, din psikolojisi, manevi danışmanlık, rehberlik alanlarına merak duyan alan çalışanlarının ilgisini çekeceği, bu alanda araştırma yapan öğrencilerin de kitaptan faydalanabileceği düşünülmüştür. Çetin’in “Rollo May’de Tanrı Tasavvuru ve Psikolojik Yansımaları” (2019) adlı makalesinin genişletilmiş hali olan bu kitap arşiv tarama yöntemiyle hazırlanmış, May’in eserleri ve onun hakkındaki çalışmalar referans alınmıştır. Kitapta, psikoloji literatürüne hâkim kişilerin okurken zorluk çekmeyeceği bir dil kullanılmış, objektif ve didaktik bir üslup benimsenmiştir. Kitap yüz altmış sayfa ve üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm “Rollo May”, ikinci bölüm “Rollo May Psikolojisinde Din” üçüncü bölüm ise “Rollo May Psikolojisinde Kişilik” başlıklarıyla sunulmuştur.

Kitabın ilk bölümünde Rollo May’in yaşam öyküsü, çalışmaları, ona ilham veren diğer psikologlar ve bilim insanları, May’in temsilcisi sayıldığı varoluşçu düşünce akımının temel dinamikleri aktarılmıştır. Bir insan hakkında bilgi sahibi olmak için, yaşam öyküleri önemlidir. Bu önem psikolojiyle ilgilenen insanların yaşam öyküsü söz konusu olduğunda artmaktadır; çünkü her psikolog kendi hayatını referans alarak bir bakış açısı geliştirir. Bu bağlamda May’in yaşam öyküsünün kitabın giriş kısmında verilmesi, okuyucuya bir yol çizmektedir. May’in çalışma-

1 Yüksek lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi ABD, gokkyaya.byz@gmail.com, orcid: 0000-0002-0155-8407

2 Doç. Dr. (Sorumlu Yazar), Akdeniz Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi ABD, orhangursu@akdeniz.edu.tr, orcid: 0000-0002-7478-371X

larında sıklıkla rastlanılan “doğa ve insan uyumu” konusunun, ailesindeki kargaşadan kaçıp nehir kıyısında uzun yürüyüşler yapan, kâinatın büyüklüğü ve güzelliği karşısında büyülenen ve tefekküre dalan bir çocuğun dünyayı anlama çabasından doğduğu görülmektedir. İlerleyen yıllarda etkilendiği doğal güzellikleri resmetmiştir. Sanat ve dinin etkileşimini keşfeden May, bu keşfini eserlerinde de aktarmıştır (Akbay, 2011). May’in düşünsel hayatını etkileyen kişilere de bu bölümde yer verilmiştir. Böylelikle May’in psikoloji felsefesi ve ileriki bölümlerin başlığı olan din-kişilik ilişkilerinin daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Bu bölümde ayrıca May’in psikolojisinin kaynakları olan din, mit, edebiyat ve sanat, etkilendiği psikologlar alt başlıklarıyla aktarılmış, kısa açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümün bir diğer alt başlığı olan varoluşçuluk kısmında, varoluşçu felsefenin gelişimi, May’in bu felsefeyi neden ve nasıl psikolojiyle harmanladığı aktarılmış, varoluşçu psikolojinin başat öncülleri maddelenmiştir. Varoluşçuluğu Amerika’da anlatan May, dönemindeki diğer psikologların tepkisini çekmiştir. Varoluşçu psikolojinin bilimsel bir nitelik taşımadığı görüşü o dönemde oldukça yaygın olsa da, May, bu akımın arkasında durmuştur (Tiebout, 1959; aktaran Akbay, 2011). Böylelikle döneme hâkim olan davranışçı ekol ve psikanalizin karşısında, varoluşçu psikolojinin savunucusu konumuna gelmiştir. Varoluşçu kurama yöneltilen eleştiriler kuramın orijinal olmadığı ve kolayca uygulanabilir metotlar sunmadığı yönündedir. May’in hedeflediği insanın davranışlarının kontrol edilmesinden çok insanı anlamaya yöneliktir. Daha çok felsefi kaynaklara dayanan varoluşçu kuram, bilimsel bir alt yapısı olmadığı yönünde de eleştiriler almıştır. May de kendini bilim insanı olarak değil düşünür-terapist olarak tanımlamıştır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012, s. 343)

Başlığı “Rollo May Psikolojisinde Din” olan ikinci kısım; on bir alt başlık altında incelenmiş, May’in dine yaklaşımı, dini nasıl sınıflandırdığı, tanrı ve tanrı tasavvuruna yaklaşımı, ateizm hakkındaki görüşleri, Freud’un din hakkındaki düşüncelerine karşı tutumu aktarılmıştır. Bölüm sonunda yer alan vaka örnekleri, aktarılan konuların pratikte nasıl karşılık bulduğunu okuyucunun zihninde açıklar niteliktedir. May, dinin ne olduğundan çok, dinin insanlarla etkileşimi sonucunda neler olacağını, insanlardaki din/Tanrı algısını psikolojik bir bakış açısıyla incelemiştir. May’e göre dinin özü, yaşamın yaşamaya değer olduğunun ve yaşanacak ömrün bir anlama sahip olduğunun kabulüdür (May, 1940, s.19). Dikkate değer bir nokta olarak, kitapta May’in varoluşçu akımı benimsedikten sonra daha önceki tezlerini destekleyip desteklemediği hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durum okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşturabilir. Çetin, bu iki evrenin arasında kayda değer bir fark bulunmadığını aktarmış olsa da May’in sonraki dönem eserlerinde bu konulara çok fazla yer vermemesi düşündürücüdür (s. 51-52). May, dini sağlıklı ve sağlıklı olarak iki farklı grupta incelemektedir, O’na göre sağlıklı bir din insan için başat bir ihtiyaç olup yaratıcılığa katkı sağlar, aktif-dini başa çıkma yöntemlerine kaynak olur. Sağlıksız bir din ise tam tersine, kişinin gelişimini engeller, kişiyi pasif ve kaderci bir tutuma sürükleyebilir. May, insan doğasına dair fenomenlerin ortaya çıkışını, Eski Ahit’ten Âdem ve Havva kıssasını temel alarak anlatır, ona göre cennetten kovulma insanın gelişim serüveninin başlangıç noktasıdır. Dini geleneğe de oldukça önem veren May, insanın özgürlüğünü kaybetmeden dini gelenekle yoğrulması gerekliliğini, kolektif bilinçdışına dair bilgi sahibi olunmasının özgürlük sağlayacağını aktarmıştır (s.56). May’in üzerinde durduğu bir diğer konu da hayret duygusudur; modern insanın içinde düştüğü boşluğun hayret duyma yeteneğini kaybettiğinden ileri geldiğini söylemektedir. Hayret duygusu, kişinin içinde yaşadığı dini geleneğe bağlı olarak, ondan bir bilgelik büyütmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kur’an-ı Ke-

rim’de bu olgudan bahsedilmiştir: “Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara yarar sağlayacak şeylerle denizde seyreden gemilerde, Allah’ın gökyüzünden indirip kendisiyle ölmüş toprağı dirilttiği yağmurda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve gökle yer arasındaki emre amade bulutları evirip çevirmesinde elbette düşünen bir topluluk için deliller vardır” (Bakara/164). Ayette söz edilen kâinata, doğanın ritmine hayranlık ve hayret duygusu May’in de vurguladığı gibi insanın hayatına farklı bakış açıları sunar, keşfetmeye ve düşünmeye teşvik eder. May’in Tanrı düşüncesinde etkili birçok ismin bulunduğunu söyleyen Çetin; onun mitoloji, Eski Ahit ve varoluşçu düşüncelerden de etkilendiğini aktarmıştır. Tanrı tasavvuru hakkında da hem açıklayıcı hem yorumlayıcı bilgiler aktaran yazar; May’in çelişkili yaklaşımlarda da bulunduğunu, kendi fikirlerini destekleyecek ayetleri temel alarak bir görüş oluşturduğunu söylemiştir (s.67). May’e karşı yapılan bu eleştiri, kitabın objektif bir tutum sergilediğini kanıtlar niteliktedir. May’in psikoterapi ve din ilişkisi hakkındaki görüşleri de bu bölümde alt başlıklarla aktarılmış; iki disiplinin birbiriyle dirsek temasında bulunması gerekliliği örneklerle sunulmuştur.

Üçüncü ve son kısım “Rollo May Psikolojisinde Kişilik” başlığıyla verilmiş, varoluşçu psikoloji öncesi ve sonrası olarak iki ana bölüm halinde incelenmiştir. Kişilik konusunun oldukça revaçta olduğu bir dönemde; Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Otto Rank gibi ünlü psikologlardan etkilenen May, varoluşçu bakış açısını benimsedikten sonra kişilik psikolojisine farklı kavramlar eklemiştir; fakat iki dönem arasında bir düşünce uçurumu yoktur (s.95-96). May’in kişilik bağlamında üzerinde durduğu konu başlıkları oldukça fazladır. Yazar bu başlıkları detaylı bir şekilde aktarmış; varoluşçu psikoloji hakkında da bilgiler sunmuştur. Dolayısıyla varoluşçu psikoloji terimleri bu kısımda daha çok kullanılmıştır. Aktarılan kavramlar ise şöyle sıralanabilir: ilk dönemde; özgür irade, kendine özgünlük (biriciklik), sosyal uyum, dini gerilim, ikinci dönemde; var olmak, var olmamak, ölüme karşı nevrotik tutumlar, kaygı, benlik bilinci, özgürlük, kader, suçluluk, amaçlılık, cesaret, yaratıcılık, sevgi, güç, saldırganlık, şiddet, diemonic (şeytansı). May’in bu konular üzerine yazmış olduğu kitaplardan alıntılar yapan yazar, okuyucuya bir özet/derleme sunuyor gibi görülmektedir. Bahsedilen konular hakkında bilgi edinmek isteyen okuyucu için yeterli, detaylı bilgi sunamamıştır. Bölümün sonunda dönemin ünlü hümanist psikologlarından Carl Rogers ile bir tartışmasına da yer verilmiş, May’in; iyilik-kötülük, özgür irade, hümanistlik psikoloji hakkındaki görüşlerinin anlaşılır olması sağlanmıştır. May’in düşünsel hayatındaki iki bölümü de inceleyen yazar; değişiminin özde değil, daha çok yapısal olduğunu aktarmıştır.

Sonuç olarak, May’in çalışmalarının ilk yıllarında da olsa din ve psikoloji ilişkisini ele almasının, psikolojiyi birçok farklı disiplinle harmanlayıp geniş bir bakış açısı sunuyor olmasının; modern psikolojinin indirgemeci ve gerekirci yaklaşımına karşı bir yenilik ve savunma olduğu düşünülmüştür. Rollo May’in bugüne kadar söz konusu olmayan, din hakkındaki fikirlerinin aktarıldığı bu kitap, hedefine ulaşmış gözükmemektedir fakat yazarın kişisel yorumlara yer vermemesi, değerlendirmelerden uzak durması düşündürücüdür. Alanında uzman olan yazarın, kendi fikirlerini de paylaşması beklenilmiş, böylelikle kitabın geliştirilebileceği düşünülmüştür. Kitap; Rollo May, din ve psikoloji, dindarlık, Tanrı tasavvuru, varoluşçuluk, kişilik üzerine çalışmaların ve insanı anlamaya yönelik merak sahibi olan herkesin başvurabileceği, anlaşılır bir kaynak olarak okuyucuya sunulmuştur.

Kaynakça

- Akbay, Y.E. (2011). *Rollo May'in Birey ve Din Anlayışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Çetin, Ö. (2019). *Rollo May Psikolojisinde Din ve Kişilik*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- May, R. (1940). *The Springs of Creative Living: A study of Human Nature and God*. New York: Abington Cokesbury Press.
- Özen, Y. (2012). Varoluşçu Felsefeden Varoluşçu Psikolojiye (Birbirlerini Sürekli Yanlış Anlayanların Ontolojik Bütünlüğü). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 3(5), 266-286. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/7514/99030>
- Yazgan İnanç, B. & Yerlikaya, E. (2013). *Kişilik Kuramları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

